

Kirkerådet, Mellomkirkelig råd, Samisk kirkeråd

Sammenfatning av høring: Forslag til endringer i kirkeloven og i valgordning for de kirkelige valg (demokratireformen)

Kirkerådet 29.11.2012

Gjennomføring av høring

I brev av 11. september 2012 anmodet Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet Kirkerådet om å gjennomføre en kirkelig høring angående forslag til mulige lovendringer i kirkeloven om reglene for kirkevalg. Departementet ba Kirkerådet sammenfatte høringen, og oversende en redegjørelse for gjennomføringen av høringen, en sammenfatning av høringssvarene og Kirkerådets egen vurdering innen 15. desember 2012.

Kirkerådet behandlet saken på sitt møte 27.-28. september, og sendte 1. oktober 2012 saken på høring til bispedømmerådene med høringsfrist 20. november. I tillegg til spørsmål vedrørende aktuelle lovendringer som var berørt i departementets brev (del A), inneholdt høringen også spørsmål vedrørende endringer i valg- og nominasjonsordningen ved valg til bispedømmeråd og Kirkemøte, spørsmål som berører valgregler gitt av Kirkemøtet (del B).

Høringsbrevet understreket at bispedømmerådene, om de fant det ønskelig og mulig innenfor høringens tidsramme kunne innhente synspunkter fra menighetsråd og andre kirkelige instanser som grunnlag for sin høringsuttalelse. Det er kommet inn svar fra alle 11 bispedømmeråd. Det later ikke til at bispedømmerådene har funnet det mulig innenfor høringens tidsramme å innhente synspunkter fra menighetsrådene og andre kirkelige instanser.

I tillegg til dette sendte Kirkerådets administrasjon saken til et utvalg på 23 fellesråd (2 i hvert bispedømme, 3 i Bjørgvin) som fikk anledning til å ytre seg om saken. Det er kommet svar fra åtte av disse kirkelige fellesrådene og dessuten fra to menighetsråd. Sju av fellesrådene og ett av menighetsrådene har besvart høringsspørsmålene. Disse instansene har med få unntak besvart spørsmålene uten nærmere kommentarer. Ett fellesråd og ett menighetsråd har kommet med andre typer innspill som tas med i Kirkerådets videre utredningsarbeid.

Departementet har sendt lovforslagene på høring til en rekke offentlige myndigheter, samarbeidsorganer for andre tros- og livssynssamfunn og enkelte tros- og livssynssamfunn, teologiske og kirkefaglige utdanningsinstitusjoner, samt kirkelige arbeidsgiver- og arbeidstakerorganisasjoner med høringsfrist 31.12.2012. Av disse instansene har Teologisk fakultet ved Universitetet i Oslo også sendt høringssvar til Kirkerådet. Når det gjelder fakultetets syn på lovspørsmålene legger Kirkerådet til grunn at fakultetet uttrykker dette i sitt høringssvar til departementet. I sammenfatningen er fakultetets stillingtagen til høringsspørsmålene referert.

Følgende instanser har avgitt høringsuttalelse:

Oslo bispedømmeråd
Borg bispedømmeråd

Hamar bispedømmeråd
Tunsberg bispedømmeråd
Agder og Telemark bispedømmeråd
Stavanger bispedømmeråd
Bjergvin bispedømmeråd
Møre bispedømmeråd
Nidaros bispedømmeråd
Sør-Hålogaland bispedømmeråd
Nord-Hålogaland bispedømmeråd

Sandefjord kirkelige fellesråd
Bergen kirkelige fellesråd
Kinn kyrkjelege fellesråd
Ålesund kirkelige fellesråd
Molde kirkelige fellesråd
Midtre Namdal kirkelige fellesråd
Bodø kirkelige fellesråd

(I tillegg har det kommet innspill fra Haugesund kirkelige fellesråd som ikke besvarer høringsspørsmålene men kommer med andre typer innspill til utvikling av kirkens valgordninger)

Eikefjord sokneråd

I tillegg har det kommet innspill fra Østerås menighetsråd som berører opptellingsmåten ved menighetsrådsvalg

Teologisk fakultet, Universitetet i Oslo (er også høringsinstans i Departementets høring)

I tillegg har det kommet innspill fra KABB Kristent arbeid blant blinde og svaksynte om universell utforming av valglokaler og eventuell IKT-løsning ved elektronisk valg, slik at mennesker med nedsatt funksjonsevne kan delta i valget på lik linje med funksjonsfriske.

Totalt 23 høringsuttalelser.

Med unntak av innspillene fra Haugesund kirkelige fellesråd og KABB som ikke angår høringsspørsmålene, er alle høringsuttalelser offentlig tilgjengelige på <http://www.kirken.no/?event=ShowNews&famId=313549>.

Enkelte bispedømmeråd har oppgitt stemmetall ved dissenser. I sammenfatningen gjøres det oppmerksom på hvor det har vært knapt flertall i et bispedømmeråd. For øvrig vises det til høringsuttalelsene.

A. Spørsmål om forslag til endringer i kirkeloven

Denne delen av sammenfatningen omfatter spørsmål om forslag til endringer i kirkeloven. Dette er spørsmål knyttet til problemstillingene og forslagene i departementets brev av 11.09.2012. Denne delen av sammenfatningen oversendes departementet for å inngå i det lovforberedende arbeidet.

Dette materialet framsendes også til Kirkemøtet 2013 som bakgrunn for at Kirkemøtet kan uttale seg om den lovproposisjonen som kan ventes lagt fram innen utgangen av mars 2013.

A1: Kan høringsinstansen slutte seg til det framlagte forslag til endringer i kirkeloven § 23 første ledd bokstav d, § 24 første ledd og opphevelsen av § 24 åttende ledd?

Her var høringsinstansene bedt om å ta stilling til tre lovendringer i ett og samme høringsspørsmål. Høringsinstansene har hatt behov for å kunne avgi ulike svar knyttet til disse tre lovendringene. I oppsummeringen er derfor høringssvarene oppsummert for hver enkelt av lovendringene (punktene a)-c) nedenfor).

Departementet berører i sitt brev også § 24, sjuende ledd, som foreslås videreført uendret. Enkelte av høringsinstansene har ytret seg også om dette (punkt d) nedenfor).

a) Endring i kirkeloven § 23 første ledd bokstav d

Den foreslåtte endringen lyder:

d) Sju andre leke medlemmer (...). Minimum fire av medlemmene velges av bispedømmets stemmeberettigede medlemmer (direkte valg).

7 bispedømmeråd, *Oslo, Borg, Tunsberg, Stavanger, Bjørgvin, Nidaros og Sør-Hålogaland* støtter opp om forslaget til lovformulering.

4 bispedømmeråd, *Hamar, Agder og Telemark, Møre* (knapt flertall) og *Nord-Hålogaland* støtter ikke opp om formuleringen.

Hamar og Nord-Hålogaland vil lovfeste at alle de leke medlemmene skal velges ved direkte valg.

Agder/Telemark og Møre (knapt flertall) vil beholde forsøksordningen med at minimum *tre* av medlemmene velges ved direkte valg.

I tillegg har 7 *fellesråd* og 1 *menighetsråd* besvart spørsmålet. Alle har sluttet seg til forslaget.

Teologisk fakultet ved Universitetet i Oslo slutter seg til forslaget til formulering på dette punktet.

Av de utdypende kommentarene går det fram:

Om direkte og indirekte valg:

- *Oslo og Nidaros*, har som primærstandpunkt at alle leke medlemmer skal velges ved direkte valg (i tillegg til *Hamar og Nord-Hålogaland* som ønsker dette lovfestet for

alle).

Hamar motiverer det slik: *«Ny valgordning for Den norske kirke bør styrke Kirkemøtets demokratiske legitimitet ved at det holdes direkte valg på alle medlemmene til bispedømmerådene og Kirkemøtet. En kombinasjon av direkte og indirekte valg vil kunne føre kirkens øverste organ bort fra kirkens medlemmer og svekke rådenes demokratiske legitimitet.»* Hamar anfører en lengre argumentasjon mot indirekte valg.

Nidaros mener det er *«rimelig at kirkelige organer har avgjørende myndighet i spørsmålet om noen skal velges ved direkte valg»* og slutter seg derfor til lovforslaget.

- *Tunsberg, Agder og Telemark og Bjørgvin* ønsker primært indirekte valg av alle leke medlemmer (I tillegg vil et knapt flertall i *Møre* at det skal være anledning til å velge majoriteten av medlemmer ved indirekte valg).

Bjørgvin bispedømmeråd markerer sitt syn med et hovedpunkt i sitt vedtak slik: *«Bjørgvin bispedømmeråd går inn for at ein på nytt ser på reint indirekte val som ei aktuell valordning fordi soknerådet representerer soknet og det indirekte valet har vist seg å fungera godt.»* (Vedtaketets pkt. 2).

Tunsberg motiverer dette slik: *«Bispedømmerådet ser ikke at indirekte valg er udemokratisk og valggjennomføringen vil bli enklere. (...) Erfaringen tilsier at de som avga stemmene i indirekte valgogang, ervervet seg god kompetanse om kandidatene – noe som resulterte i en radikal nedgang i blanke stemmer, at alfabeteffekten ble utlignet og at valgoppslutningen var svært høy.»*

Agder og Telemark og Bjørgvin motiverer det prinsipielt ut fra tanken om soknet som kirkens grunnenhet.

Agder og Telemark formulerer det slik: *«Det er soknet som er kirkens grunnenhet. Rent prinsipielt bør derfor valg av bispedømmeråd ha sitt utspring i det organet som representerer sognet, altså menighetsrådet. Agder og Telemark bispedømmeråd ønsker derfor primært at alle leke medlemmer skal velges ved indirekte valg og an derfor ikke anbefale et forslag som legger opp til at majoriteten av medlemmene velges ved direkte valg. I praksis ser bispedømmerådet at det må legges opp til et kombinasjonsvalg, men mener at det fortsatt bør være mulighet for at majoriteten av medlemmene velges ved indirekte valg.»*

Bjørgvin anfører en lengere argumentasjon for indirekte valg ut fra teologiske/ekklesiologiske synspunkter og ut fra erfaringer fra 2009 og 2011.

Andre forslag i kommentarene:

- Vurdering av en forsiktig differensiering etter antall kirkemedlemmer i bispedømmene (Oslo).
- Rådenes geistlige representant bør velges av alle stemmeberettigede (Hamar).

- Dagens ordning med egen representant for lek kirkelig tilsatt bør falle bort (Hamar).
- Nærmere konkretisering av begrepet «lek kirkelig tilsatt». En ser behov for å sonde mellom de leke, kirkelig tilsatte som i det daglige har en rolle eller representerer en kirkelig arbeidsgiver og de leke, kirkelig tilsatte som er arbeidstakere. (Møre)
- Vurdering av om ordet «lek» kan erstattes med et begrep som er mer vanlig i samfunnet (Sandefjord FR).

Kirkerådets vurdering

Et stort flertall av bispedømmerådene (9) går inn for at loven fortsatt skal muliggjøre en kombinasjon av direkte og indirekte valg og slutter seg til lovforslaget (7) eller en modifisering av lovforslaget som endrer minstetallet som skal velges ved direkte valg fra fire til tre (2). Et mindretall av bispedømmerådene (2) går inn for at direkte valg av alle medlemmer skal lovfestes som eneste ordning.

Alle de øvrige instansene som har uttalt seg har sluttet seg til lovforslaget. Det gjelder 7 fellesråd, 1 menighetsråd og Teologisk fakultet, Universitetet i Oslo.

Ser man i tillegg på bispedømmerådene som har anført primærstandpunkter kommer det fram at 4 bispedømmeråd har markert direkte valg av alle leke medlemmer som sitt primærstandpunkt, mens 3 bispedømmer har anført indirekte valg av alle medlemmer som sitt primærstandpunkt. Disse siste tre har alle subsidiært sluttet seg til lovforslaget eller til en modifisering av antallet som skal velges ved direkte valg.

Kirkerådet vurderer det slik at lovforslaget har fått bred støtte, og støtter derfor lovforslaget.

I praksis innebærer dette en videreføring av ordningen som har vært praktisert ved kirkevalgene i 2009 og 2011 med en mindre justering av minimumsantallet som velges ved direkte valg. Evalueringen konkluderte med at kirkeforlikets kriterium «økt bruk av direkte valg» var oppnådd gjennom ordningen som ble benyttet i 2009 og 2011.

Evalueringen av kirkevalgene i 2009 og 2011 fant ingen systematiske forskjeller i valggjennomføring eller valgdeltakelse mellom bispedømmer med kun direkte valg og bispedømmer med kombinasjon av direkte og indirekte valg (*Evaluering av demokratireformen i Den norske kirke. Sluttrapport s.21*).

Ordningsen med mulighet for kombinasjon av direkte og indirekte valg, eller rent direkte valg etter bispedømmerådenes eget ønske, synes å ha fungert godt i 2009 og 2011. Ordningen har ivaretatt ulike syn i spørsmålet om direkte og indirekte valg, samtidig som den har ført til økt bruk av direkte valg.

b) Endring i kirkeloven § 24 første ledd

Den foreslåtte endring lyder:

Kirkemøtet består av medlemmene av bispedømmerådene og 1 medlem valgt utenom bispedømmerådene.

9 bispedømmeråd, *Oslo, Borg, Hamar, Tunsberg, Stavanger, Bjørgvin, Nidaros, Sør-Hålogaland og Nord-Hålogaland* har sluttet seg til Kirkerådets forslag til lovendring.

2 bispedømmeråd, *Agder og Telemark og Møre*, har svart nei. *Agder og Telemark* har svart «nei» på hele spørsmål A1, men har ikke anført innvendinger på dette punkt. *Møre* mener formuleringen «1 medlem valgt utenom bispedømmerådene» er for ubeskyttet og bør konkretiseres.

I tillegg har 7 fellesråd og 1 menighetsråd besvart spørsmålet. Alle har sluttet seg til forslaget.

Teologisk fakultet ved Universitetet i Oslo mener dette spørsmålet krever mer utredning, men kan støtte forslaget som nå foreslås for å inkludere leder av Samisk kirkeråd.

Andre forslag i kommentarene:

- ønske om utredning av styrket representasjon for Døvekirken med ytterligere en representant (Oslo).

Kirkerådets vurdering

Kirkerådets forslag til lovendring har fått bred støtte. Kirkerådet fremmer dette forslaget som innspill til departementet i den lovforberedende prosessen.

Kirkerådet legger til grunn at medlemmet valgt utenom bispedømmerådene skal være leder i Samisk kirkeråd.

Overfor innvendingen fra *Møre* bispedømmeråd, viser Kirkerådet til høringsnotatets motiver for at det ikke er tjenlig å gjøre lovbestemmelsen mer konkret.

Kirkerådet finner ikke å kunne følge opp *Oslo* bispedømmeråds ønske om å utrede spørsmål om styrket representasjon for Døvekirken i denne omgang, og viser til arbeidet med framtidig kirkeordning etter 2013.

c) Opphevelse av § 24 åttende ledd

Forslaget går ut på at leddet oppheves.

10 bispedømmeråd, *Oslo, Borg, Hamar, Tunsberg, Stavanger, Bjørgvin, Møre, Nidaros, Sør-Hålogaland og Nord-Hålogaland* har sluttet seg til forslaget.

1 bispedømmeråd, *Agder og Telemark* har svart nei på hele spørsmål A1, men har ikke anført innvendinger på dette punkt.

I tillegg har 7 fellesråd og 1 menighetsråd besvart spørsmålet. Alle har sluttet seg til forslaget.

Teologisk fakultet ved Universitetet i Oslo slutter seg til forslaget.

Kirkerådets vurdering

Forslaget om opphevelse av § 24 åttende ledd har etter det Kirkerådet kan forstå fått enstemmig tilslutning blant høringsinstansene (med forbehold om at tolkningen av *Agder og Telemark* bispedømmeråds svar er riktig).

Kirkerådet anbefaler at § 24 åttende ledd oppheves.

d) § 24 sjuende ledd

Hamar bispedømmeråd kommenterer dette.

«*Hamar* bispedømmeråd foreslår at § 24 sjuende ledd oppheves. Dagens forsøk med lavere stemmerettsalder på 15 år avsluttes. Det bør være sammenheng mellom stemmerett og det å selv kunne stille til valg.»

Teologisk fakultet ved Universitetet i Oslo anbefaler å la § 24 sjuende ledd bli stående.

Kirkerådets vurdering

Kirkerådet ser det som hensiktsmessig at denne forsøkshjemmelen blir stående, slik at det blir mulig med ytterligere forsøk med stemmerettsalder 15 år før det tas endelig stilling til spørsmålet.

A2: Kan høringsinstansen slutte seg til forslaget til endringer i kirkeloven § 4, overskrift og nytt femte ledd?

De foreslåtte endringene lyder:

Overskrift:

Stemmerett og valg.

§ 4, nytt femte ledd:

Kirkelige valg avholdes samtidig med, og i lokaler i umiddelbar nærhet til, kommune- og fylkestingsvalget.

Alle bispedømmerådene slutter seg til forslaget, i *Møre* med et knapt flertall.

Flere bispedømmeråd stiller spørsmål ved om det i stedet for «kommune- og fylkestingsvalget» bør knyttes til Stortingsvalget (*Tunsberg*), nøytraliseres til «offentlige valg» eller stilles fritt (*Møre* (mindretall), *Sør-Hålogaland*).

I tillegg har sju fellesråd og ett menighetsråd besvart spørsmålet. Alle har sluttet seg til forslaget.

Teologisk fakultet ved Universitetet i Oslo slutter seg til forslaget.

Flere bispedømmeråd anfører prinsipielle og praktiske innvendinger mot ordningen, og/eller argumenter og positive erfaringer som taler for ordningen. Alle bispedømmeråd konkluderer etter en samlet vurdering med at de kan slutte seg til lovendringen.

Positive argumenter og erfaringer

- Bidrar til å øke valgdeltakelsen/styrke oppslutningen (*Borg, Hamar, Stavanger, Nord-Hålogaland*)
«Erfaringen viser imidlertid en positiv effekt for oppslutningen som er såpass stor at den veier tyngre enn de ulemper samtidig valg medfører.» (*Agder og Telemark*)
«Økningen i valgdeltagelse er etter bispedømmerådets oppfatning viktig, og må veie tyngre enn argument om at politiske og kirkelige valg av prinsipielle grunner må være adskilt.» (*Nidaros*)
- Lovhjemmel bidrar til å sikre finansiering (*Agder og Telemark, Nidaros*).
Medfører et mer kostnadskrevenne valgapparat enn kirken ellers ville hatt behov for.
«Det er derfor viktig å sikre en finansiering av et slikt omfang gjennom en lovhjemmel».(*Tunsberg*),
- Enklere for velgeren å delta (*Tunsberg, Stavanger*)
- «Det kan være nødvendig å lovfeste den for at den skal kunne opprettholdes over alt, og av praktiske hensyn kan en derfor gjøre dette.» (*Stavanger*), opprettholde samme ordning i hele landet (*Nidaros*)

- Synliggjør kirkevalget i offentligheten (*Borg, Nord-Hålogaland*)
- Medfører at valget blir gjennomført samtidig over hele landet (*Borg*)

Innvendinger, prinsipielle:

- «Samtidig ser vi at det kan reises innvendinger mot at ett trossamfunn holder valg tett opp mot offentlige valg. Ved tydelig adskilte stemmelokaler mener vi de nødvendige hensyn til ikke-medlemmer er ivaretatt» (*Borg*)
- «To ting ved dette kan være problematisk. For det første kan det framstå som at Den norske kirke blir prioritert framfor andre trossamfunn. For det andre tar det fra kirken noe av selvstyret når det gjelder egne valgordninger, og legger akkurat dette spørsmålet til en lov vedtatt av Stortinget.» (*Stavanger*)

Innvendinger, praktiske:

- Ulemper ved samtidighet med politiske valg – i forhold til gjennomslag i pressen, og at valget blir «stuet vekk» i forhold til de politiske valgene. (*Agder og Telemark*)

For at valg fortsatt skal kunne finne sted i kirke:

- «Bispedømmerådet påpeker imidlertid at lovendringen må gi rom for fortsatt valg i kirka og for forhåndsstemming.» (*Agder og Telemark*)

For Stortingsvalget som alternativ til kommune- og fylkestingsvalget

- «Det kan vurderes å legge det til samme dag som stortingsvalget da det er vanskelig å rekruttere og nå gjennom med informasjon i forhold til kommunevalg.» (*Tunsberg*)

For «offentlig valg» eller å la Kirkemøtet bestemme om valget skal knyttes til stortingsvalget eller kommunestyre- og fylkestingsvalget:

- «Når et mindretall svarer «nei» på høringsspørsmålet så er det med bakgrunn i at bispedømmerådet mener Kirkemøtet bør tillegges myndighet til å bestemme hvilken tilknytning de kirkelige valg skal ha. Det vil si at Kirkemøtet bestemmer om kirkelige valg skal skje sammen med Stortingsvalg eller sammen med kommune/fylkestingsvalg». (mindretall, *Møre*).
- Det er et ønske om at det skal stå «offentlig valg» i stedet for «kommune- og fylkestingsvalg». (*Sør-Hålogaland*)

Kirkerådets vurdering

Lovforslaget har fått så godt som enstemmig tilslutning. Særlig framheves betydningen av kirkevalg samtidig og i nærhet av offentlige valg for økt valgdeltakelse.

Flere høringsinstanser tar til orde for at formuleringen ikke bør knyttes til «kommune- og fylkestingsvalget», men enten knyttes til «stortingsvalget» eller generelt til «offentlige valg», slik at det overlates til Kirkemøtet å fatte avgjørelse om hvilket offentlige valg kirkevalget skal knyttes til.

Ytterligere et moment i vurderingen er at det for tiden er en prøveordning med valg på halve menighetsrådet annet hvert år. En del menigheter har gode erfaringer med dette. Det er ikke tatt stilling til om dette skal kunne bli en varig ordning. Kirkerådet mener lovformuleringen ikke bør avskjære muligheten til å opprettholde en ordning med valg på halve menighetsrådet annet hvert år.

Kirkerådet støtter lovforslaget, så sant dette ikke vurderes å komme i konflikt med prinsippet om likebehandling av trossamfunn. Kirkerådet mener departementet formuleringen «kommune- og fylkestingsvalget» bør endres til «offentlige valg» eller tilsvarende.

A3: Kan høringsinstansen slutte seg til forslaget til lovformulering i kirkeloven § 23 bokstav d, første punktum (avslutningen)?

Forslaget til endring lyder:

(...) som velges ved flertalls- eller forholdstallsvalg.

8 bispedømmeråd, *Oslo* (i hovedsak), *Borg*, *Tunsberg*, *Agder og Telemark*, *Bjørgvin*, *Nidaros*, *Sør-Hålogaland* og *Nord-Hålogaland* slutter seg til forslaget til lovendring. I tillegg slutter et mindretall i *Møre* seg til forslaget. *Oslo* foreslår en alternativ formulering.: «*som velges etter regler fastsatt av Kirkemøtet*».

3 bispedømmeråd, *Hamar*, *Stavanger* og *Møre* (knappt flertall) svarer nei på høringsspørsmålet. *Hamar* ønsker lovregulering som sikrer at det ikke er valgfritt for Kirkemøtet eller bispedømmene, men at det skal være en tilgjengelig mulighet for de stemmeberettigede i hvert bispedømme. *Stavanger* foreslår å ikke lovfeste valgordningen, og i stedet ha formuleringer om valgordningenes formål. *Møre* (knappt flertall) mener lovformuleringen er for uklar.

I tillegg har 7 fellesråd og 1 menighetsråd besvart spørsmålet. Alle har sluttet seg til forslaget.

Flere bispedømmeråd har vesentlige forbehold for sin tilslutning til forslaget til lovendring:

Flere bispedømmeråd påpeker at det er behov for nærmere utredning før man bestemmer hvilken valgordning som er mest hensiktsmessig (*Oslo*, *Borg*, *Stavanger*, *Bjørgvin*). *Bjørgvin* mener slik utredning er nødvendig før endring av kirkeloven.

Flere bispedømmeråd (*Oslo*, *Hamar*, *Agder og Telemark*, *Bjørgvin*) er kritiske til å bruke ordningen for menighetsrådsvalg 2011, og viser til *Stavanger* bispedømmeråds formuleringer om dette: «*Bispedømmerådet forstår likevel formuleringen slik at den peker mot ordningen for menighetsrådsvalg fra 2011. Bispedømmerådet ser at denne ordningen vil gi skjevheter i representasjon i forhold til velgergrunnlaget, diskriminere mindre velgergrupper og gi ulike typer aksjoner mulighet til uforholdsmessig stor kirkelig makt. Ordningen er derfor ikke nødvendigvis et trygt valg som valgordning og kan gi uoversiktlige negative konsekvenser for det kirkelige demokratiet og kirken som helhet.*» (*Stavanger*)

Agder og Telemark foreslår alternative opptellingsmåter ved flertallsvalg.

Flere bispedømmeråd framhever at formuleringen «ved flertalls- eller forholdstallsvalg» dekker alle kjente valgordninger, inklusive preferansevalg (*Oslo, Stavanger, Bjørgvin*). *Oslo og Bjørgvin* kan slutte seg til formuleringen under denne forutsetning.

Borg, Nidaros og Nord-Hålogaland bispedømmeråd mener det bør være opp til Kirkemøtet å fastsette valgordning (jf. også *Stavanger*, se nedenfor), derunder vurdere hvorvidt det skal være flertallsvalg og/eller forholdstallsvalg og hvordan ordningene skal utformes.

«Borg bispedømmeråd er fornøyd med at denne lovformuleringen gjør det klart at det er opp til Kirkemøtet å fastsette valgordning med mulighet til selv å vurdere hvorvidt det skal være flertallsvalg og/eller forholdstallsvalg, jf. Kirkeloven § 23 annet ledd.» (*Borg*)

Nidaros bispedømmeråd mener lovformuleringen gjør det mulig for kirken å utrede en ordning med forholdstallsvalg grundigere.

«... det bør tilkomme Kirkemøtet å avgjøre om det i tillegg til flertallsvalg også skal innføres adgang til forholdstallsvalg.» (*Nord-Hålogaland*)

Oslo bispedømmeråd advarer mot formuleringer som begrenser valgfriheten i valgordning og leser departementets brev slik at det kan tyde på at de anser flertalls- eller forholdstallsvalg som alternativ til preferansevalg. I så fall mener rådet lovformuleringen må gjøres mer åpen, f.eks.: *«som velges etter regler fastsatt av Kirkemøtet»*. (*Oslo*)

Flere bispedømmeråd uttrykker at de er positive eller ikke entydig negative til preferansevalg (*Oslo, Bjørgvin og Stavanger* (i saksdokument)). *Bjørgvin* bispedømmeråd skriver: *«Vi kan ikkje sjå at det finst eit betre alternativ til preferanseval, men ser samstundes at preferansevalet fungerer best når det er indirekte val.»*

Bispedømmerådene som ikke kan slutte seg til lovforslaget grunnir det slik:

Hamar bispedømmeråd slutter seg ikke til lovforslaget, og ønsker at mulighet for forholdstallsvalg skal være lovfestet for hele kirken.:

«For å sikre reelle valgmuligheter og at de tillitsvalgte i bispedømmerådene og Kirkerådet har bred demokratisk forankring vurderer vi det nødvendig at muligheten for forholdstallsvalg reguleres av kirkeloven. Dette bør være gjeldende for hele kirken, og kan ikke være en valgfri mulighet det enkelte bispedømmet eller Kirkemøtet skal ta stilling til på et senere tidspunkt. Det bør være opp til de stemmeberettigede i hvert bispedømme om de ønsker å benytte seg av muligheten til å lage egne lister og dermed forholdstallsvalg.»

«Stavanger bispedømmeråd mener Kirkemøtet selv må ha fullmakt til å velge konkret valgordning. Forslaget går, til tross for sin generelle formulering, for langt ned på detaljnivå når det peker på en bestemt valgordning.»

Forslag til alternativ formulering som i stedet for å peke på valgordning peker på

valgordningenes formål: «som velges ved flertalls- eller forholdstallsvalg» strykes i første punktum. Nytt tredje punktum: «*Valgordningene skal sikre forsvarlig valg gjennomføring etter gjeldende demokratiske prinsipper, med vekt på deltakelse, representativitet og reell innflytelse for velgerne.*»

Se også de kritiske innvendingene mot å anvende ordningen for menighetsrådsvalg fra 2011 ved bispedømmerådsvalget (gjengitt ovenfor).

Møre (knapt flertall): «Flertallet mener at konsekvensene av denne lovformuleringen ikke er klar. Det er utydelig hvem som fastsetter valgordningen og om dette vil føre til spørsmål om å ha lik eller ulik valgordning for de ulike nivåene i Dnk. En nærmere beskrivelse av formålet med valgordningen kan virke klargjørende og imøtekomme noen av de spørsmålene som Dnk kan bli møtt med.»

Kirkerådets vurdering

Forslaget til lovformulering har tilslutning fra et stort flertall (8) av bispedømmerådene. For noen av bispedømmerådene del er denne tilslutningen betinget i forhold til tolkningen av formuleringen. Flere av bispedømmerådene framhever, til dels med henvisning til valglovutredningen fra 2001, at formuleringen «ved flertalls- og forholdstallsvalg» også omfatter preferansevalg som en form for forholdstallsvalg. To av bispedømmene har gjort sin tilslutning til formuleringen avhengig av at den fortolkes slik at den ikke utelukker preferansevalg som mulig alternativ.

Kirkerådet vurderer det slik at forslaget til lovformulering har tilstrekkelig støtte blant bispedømmerådene og anbefaler den foreslåtte formulering. Kirkerådet mener formuleringen ikke bør gis en fortolkning som utelukker preferansevalg.

Kirkerådet har, i likhet med departementet, så langt hatt som utgangspunkt at valgordningen for valg til bispedømmeråd og Kirkemøtet bør gjøres mer lik ordningen for menighetsrådsvalg. Menighetsrådsvalg gjennomføres enten som flertallsvalg med prioritert kandidatliste eller som forholdstallsvalg. I høringen har det blitt reist innvendinger mot å innføre flertallsvalg med samme opptellingsmåte som ved menighetsrådsvalget i 2011, som valgordning ved bispedømmerådsvalget. I lys av dette ser Kirkerådet at det er behov for videre utredning, og vil følge opp dette ved å avholde en konsultasjon før Kirkemøtet i 2013.

B Spørsmål om endringer i valg- og nominasjonsordningen (vedrørende valgregler gitt av Kirkemøtet)

Denne delen av sammenfatningen omhandler spørsmål om hovedlinjer i framtidig ordning for valg av leke medlemmer til bispedømmeråd og Kirkemøtet, inkludert nominasjonsordning. Sammenfatningen av disse spørsmålene framsendes til Kirkemøtet 2013 som del av grunnlaget for en sak om hovedlinjer i framtidig valgordning. Etter Kirkemøtet 2013 legges det opp til videre arbeid med utforming av de konkrete valgreglene fram mot Kirkemøtet 2014.

Flere bispedømmeråd mener spørsmålet om valgordninger for de kirkelige valgene er for svakt utredet. Bispedømmerådene i *Oslo, Borg, Stavanger* og *Bjørgvin* er alle av den oppfatning at spørsmålet om valgordninger må utredes nærmere før en har tilstrekkelig beslutningsgrunnlag. Det gjelder også 1 medlem i *Møre* bispedømmeråd.

«*Oslo* bispedømmeråd ser fram til at spørsmålet om valgordningen blir utredet videre, og anser våre svar og kommentarer på B-spørsmålene som innspill til den videre prosessen.» (*Oslo*)

«Bispedømmerådet mener at høringsdokumentene for valgordningene for de kirkelige valgene er for svakt utredet. Det er behov for en mer utførlig og bredere utredning om alternative valgordninger og en konsekvensanalyse av hvilken betydning og hvilke utfordringer alternative valgordninger vil få for det kirkelige demokratiet, herunder valgdeltagelse. Bispedømmerådet velger derfor ikke å avgi høring knyttet til spørsmålene under pkt B.» (*Borg*)

«*Stavanger* bispedømmeråd mener framtidig valgordning for Den norske kirke er utilstrekkelig utredet i de utsendte høringsdokumentene. Det er behov for en bredere og grundigere gjennomgang av ulike valgordninger og de kirkelige konsekvensene av disse, som beslutningsgrunnlag for lovendringer og endring av kirkedemokratiet.»
«*Stavanger* bispedømmeråd ber om at vurderingene fra saksutredningen oversendes Kirkerådet som innspill til det videre arbeidet med valgordninger og endringer i Kirkeloven.» (*Stavanger*)

«*Bjørgvin* bispedømmeråd meiner dei ulike valordningane og kyrkjelege konsekvensane av desse må utgreiast nærare før ein kan tilrå endringar i kyrkje-lova.» (*Bjørgvin*)

«Framtidig valgordning for Dnk er utilstrekkelig utredet i høringsdokumentet. Det er tydelige problemer med hovedordningen for menighetsråd, der valget gjennomføres som flertallsvalg og hvordan dette fungerer på bispedømmerådsnivå og kirkemøtenivå. Det er stor risiko for at den gir rådene skjev sammensetning i forhold til velgergrunnlaget, være sårbar for kupp og diskriminere minoriteter som fortjener representasjon.» (Protokolltilførsel fra 1 medlem i *Møre*)

Kirkerådets vurdering

4 bispedømmeråd mener spørsmålet om framtidig valgordning ikke er tilstrekkelig utredet. Ett bispedømmeråd har derfor unnlatt å uttale seg om spørsmålene i del B i høringskjemaet. De øvrige har besvart spørsmålene, men med reservasjoner på enkelte punkter.

Kirkerådet ser at det bør arbeides videre med spørsmål knyttet til opptellingsmåte ved flertallsvalg og hvordan ordning for flertallsvalg og forholdstallsvalg bør forholde seg til hverandre. Det foreslås å avholde en konsultasjon med valgekspertene og representasjon fra Kirkerådet og bispedømmerådene for å vurdere disse spørsmålene nærmere. Konsultasjonen avholdes om mulig før eller i forbindelse med Kirkerådets møte i januar. Denne sammenfatningen, samt høringsmaterialets refleksjoner og forslag inngår i grunnlagsmaterialet for konsultasjonen.

B1 Spørsmål vedrørende forslag til endringer i nominasjonsordningen

B1 a) Kan høringsinstansen slutte seg til forslaget om å utvide nominasjonsprosessen ved val av bispedømmeråd og Kirkemøtet med utarbeidelse av foreløpig listeforslag og høring på listeforslaget hos menighetsrådene?

6 bispedømmeråd, *Hamar, Tunsberg, Agder og Telemark, Møre, Nidaros og Nord-Hålogaland* slutter seg til forslaget.

4 bispedømmeråd, *Oslo, Stavanger, Bjørgvin og Sør-Hålogaland* har svart *nei* på spørsmålet.

1 bispedømmeråd, *Borg*, har ikke besvart spørsmålet, se generell merknad.

I tillegg har 7 fellesråd og 1 menighetsråd besvart spørsmålet. Alle har sluttet seg til forslaget.

Kommentarer fra bispedømmeråd som slutter seg til forslaget:

«Nominasjonskomiteens økte innflytelse på valget bør balanseres opp mot at det i hvert bispedømme også må åpnes opp for forholdstallsvalg. (Se mer under A3)»
(*Hamar*)

«Menighetsrådenes involveringseffekt vil øke dersom en foreløpig liste sendes på høring.» (*Tunsberg*)

- Ved overgang til flertallsvalg tillegges nominasjonsprosessen større vekt.
- Høring til Menighetsrådene: «Selv om det innebærer en ekstra tidsfaktor mener bispedømmerådet at dette vil være en ekstra kvalitetssikring i nominasjonsprosessen at vedtaket går til en ny høring.»
- enkeltpersoner/grupper av medlemmer som vil foreslå kandidater må enten fremme dette via MR eller gjennom tilleggsnominasjoner.
- Behov for at nominasjonsprosessen starter tidligere og for bedre informasjon rundt dette arbeidet. (*Agder og Telemark*)

«Forslaget i hørings spørsmålet innebærer at et foreløpig listeforslag skal på høring blant menighetsrådene. Vi tror en slik ordning vil gi nominasjonskomiteen et mer solid grunnlag for å sette opp en endelig kandidatliste som bør være i prioritert rekkefølge,

og slutter oss til forslaget» (*Nidaros*)

Nidaros bispedømmeråd tar også til orde for å åpne opp for forslag på kandidater fra andre enn menighetsrådene, for kirkemedlemmer og/eller grupper av kirkemedlemmer.

«En høring i menighetsrådene vil styrke kontakten mellom soknene og de sentrale råd. En slik høring vil også redusere risikoen for at nominasjonskomiteen får for stor innflytelse.» (*Nord-Hålogaland*)

Kommentarer fra bispedømmeråd som *ikke* har sluttet seg til forslaget:

«Det må utredes videre hvordan nominasjonskomiteen settes sammen, med representanter fra hvert prosti (en eller flere) samt representanter fra råd og utvalg (som ungdomsrådsrepresentanter). Komiteen settes sammen på en slik måte at kjønn, alder og kirkelig tilhørighet vektlegges. Listeforslaget kan behandles i prostiråd eller bispedømmemøte hvor alle menighetsrådene er representert. Offentlig høring er også et alternativ som kan utredes. Valgrådet godkjenner sakslisten.» (*Oslo*)

«Dette legger opp til en unødvendig, omstendelig og prinsipielt betenkelig prosess. Det er problematisk at de som ble valgt forrige gang skal få så stor innflytelse på neste valg. Menighetsrådenes innvirkning på nominasjonsprosessen er allerede sikret ved ordningen med at de prostivis oppnevner hver sin representant.» (*Stavanger*)

Bjørgvin bispedømmeråd har kommentarer både til nominasjonskomiteene sammensetning og funksjon, og til spørsmålet om høring.

Bjørgvin bispedømmeråd deler ikke *Stavanger* bispedømmeråds kritikk av en høringsprosess. Dels ser bispedømmerådet problemstillinger i forhold til indirekte valg/delvis indirekte valg. Bispedømmerådet framholder også:

«Den tidkrevende prosessen med høyring, gjer at valet vil dra endå lenger ut i tid – om lag eitt år. Det vil truleg opplevast som trøytande for sokneråda og det vil gjera det vanskeleg å halda oppe fokus på valet.»

Bispedømmerådet skisserer så et alternativ:

«I tilfelle det skal vera delvis direkte val/direkte val, kan ein vurdere å senda ei valliste frå nominasjonskomiteen ut til avrøysting i sokneråda, og la resultatet av dette valet bestemma ei endeleg (nokså kort) liste. Det ville gje mynde til sokneråda og gjera presentasjonen av kandidatane lettare fordi det ville vera færre å velja blant. Ei slik ordning må i tilfelle utgreiast nærare.» (*Bjørgvin*)

Kirkerådets vurderinger

Et flertall på 6 av bispedømmerådene har sluttet seg til Kirkerådets forslag. Ytterligere to bispedømmeråd foreslår alternative elementer i nominasjonsprosessen med om lag samme funksjon. Kirkerådet ser at nominasjonsprosessen vil måtte starte tidligere for at denne prosedyren skal kunne følges. Kirkerådet legger vekt på at det bør være større grad av åpenhet og involvering i nominasjonsprosessen når nominasjonen skal lede fram til en prioritert kandidatliste.

Kirkerådet foreslår at høring til menighetsrådene på et foreløpig listeforslag innføres som ledd i nominasjonsprosessen.

B1 b) Kan høringsinstansene slutte seg til forslaget om prioritering av kandidatlisten?

10 bispedømmeråd, *Oslo, Hamar, Tunsberg, Agder og Telemark, Stavanger, Bjørgvin, Møre, Nidaros, Sør-Hålogaland og Nord-Hålogaland* slutter seg til forslaget.

1 bispedømmeråd, *Borg*, har ikke besvart spørsmålet, se generell merknad.

I tillegg har 7 fellesråd og 1 menighetsråd besvart spørsmålet. Alle har sluttet seg til forslaget.

Kommentarer (alle har sluttet seg til forslaget)

«Med forbehold om hvilken valgordning som blir gjeldende, kan nominasjonskomiteen prioritere kandidatlisten forutsatt at det tas tilstrekkelig hensyn til en jevn fordeling av alder, kjønn, kirkepolitisk tilhørighet og geografisk (prostitusjon) spredning.» (*Oslo*)

«Nominasjonskomiteens økte innflytelse på valget bør balanseres opp mot at det i hvert bispedømme også må åpnes opp for forholdstallsvalg. (Se mer under A3)» (*Hamar*)

«Med mål om å gjøre valgordningen enklere for velgeren, støtter bispedømmerådet forslaget om en prioritert liste. Bispedømmerådet ser at nominasjonskomiteens innflytelse vil øke med en prioritert liste, men mener man sikrer det kirkelige demokratiet ved nye opptellingsregler og ved å beholde ordningen med supplerende nominasjon.»

- I tillegg: Menighetsrådene må sterkt anmodes om å fremme forslag. Mandat og sammensetning av nominasjonskomiteene er viktig. (*Tunsberg*)

«En prioriterte liste kan på den ene siden sees som et hinder for demokratisk prosess. På den annen side skal man ikke glemme den informasjonsverdi det gir at en nominasjonskomite ut fra sitt kjennskap til kandidatene foretar en rangering av hvem de mener er best egnet til å representere.»

«De prioriterte listene kan også være en hjelp til å dempe skjevheter mellom egnethet og representasjon på den ene siden og personlig profilering i valgkretsen på den annen side.» (*Agder og Telemark*)

«Ut fra at nominasjonskomiteen har mulighet til å sette seg grundig inn i kandidatene og prioritere bevisst ut fra ulike hensyn, kan det være heldig å gi anledning til å sette opp en prioritert liste, som en veiledning til velgerne. I og med at prioriteringen ikke vil få innvirkning på resultatet med mindre velgerne tar det til følge ved å stryke eller gi tilleggsstemmer, kan det forsvares å la nominasjonskomiteen få mulighet til dette.» (*Stavanger*)

«Høyringsnotatet føreset nesten at ein skal gå bort frå preferanseval. Det enklaste ville vera å behalda preferanseval, men med prioritering. Det vil seia at vi har same ordning som ved vala i 2009 og 2011, bortsett frå at lista er prioritert frå nominasjonskomiteen framfor at den er ordna alfabetisk. Det er ikkje sikkert at dette medfører at veljarane er betre informerte enn tidlegare, men det hindrar «alfabet-effekten». Med ei slik ordning kan ein velja å la blanke røystesetlar gje preferanse til alle kandidatane i den rekkefølga dei står. I alle andre tilfelle, vil denne prioriteringa virka som ei rettleiing til veljarane, men dei bestemmer sjølve va rekkefølge dei vil gje kandidatane. Slik sett får nominasjonskomiteen meir å seie, utan at veljarane misser sin rett til å røysta på kven dei vil.» (*Bjørgvin*)

«Velgerne vil få presentert en valgordning som er kjent fra politiske valg.» (*Nord-Hålogaland*)

Kirkerådets vurdering

Kirkerådets forslag har fått tilslutning av alle høringsinstanser.

Kirkerådet foreslår at kandidatlisten skal være prioritert.

B1 c) Ønsker høringsinstansene at ordningen med supplerende nominasjon videreføres?

10 bispedømmeråd, *Oslo, Hamar, Tunsberg, Agder og Telemark, Stavanger, Bjørgvin, Møre, Nidaros, Sør-Hålogaland og Nord-Hålogaland* slutter seg til forslaget.

1 bispedømmeråd, *Borg*, har ikke besvart spørsmålet, se generell merknad.

I tillegg har 7 fellesråd og 1 menighetsråd besvart spørsmålet. Alle fellesråd har sluttet seg til forslaget. Menighetsrådet har svart *nei* på spørsmålet.

Teologisk fakultet ved Universitetet i Oslo slutter seg til forslaget.

Kommentarer (alle har sluttet seg til forslaget)

«En videreføring av ordningen med supplerende nominasjon er viktig for å sikre en bred og demokratisk nominasjonsprosess. Antallet minimum forslagsstillere må utredes videre. 2011-reglen om at minst 100 forslagsstillere måtte stå bak én kandidat, førte til at det ble (unødig?) vanskelig å fremme supplerende kandidater.» (*Oslo*)

«Antall kandidater med supplerende nominasjon ble mer enn halvert fra 29 i 2009 til 11 i 2011. 11 supplerende nominasjoner fordelt på 11 bispedømmer er svært lavt, og terskelen på 100 underskrifter bør ikke økes.» (*Hamar*)

«...man sikrer det kirkelige demokratiet ... ved å beholde ordningen med supplerende nominasjon.» (*Tunsberg*)

«Det er i alle tilfeller et viktig prinsipp at det på en eller annen måte gis anledning til å komme med supplerende nominasjon. Det sikrer bredde og at personer som kanskje

burde vært nominert, får en ny sjanse. Forutsetningen må likevel være at valgordningen ikke gjennomføres med opptellingsmetoden som ved menighetsrådsvalget i 2011. Se mer om dette under drøfting B2.» (*Agder og Telemark*)

«Ordningen er vesentlig for det kirkelige demokratiet. Uten denne muligheten vil det være mulig for en nominasjonskomité å avgjøre valgresultatet før velgerne har uttalt seg, ved å utelukke en viss type kandidater fra listen. Ordningen gjør det også mulig å bli kandidat uten å gå via et menighetsråd. Det er også en demokratisk nødvendighet.» (*Stavanger*)

«Denne ordninga har fungert godt og er med på å opna nominasjonsprosessen. Det er mogeleg at kravet til kor mange som skal stå ba ein kandidat, kan senkast noko i høve til kravet i 2011, men det bør vera strengare enn kravet i 2009.» (*Bjørgvin*)

«Nord-Hålogaland vil videreføre ordningen fordi den styrker demokratiet gjennom økt engasjement. Nord-Hålogaland bispedømmeråd vil imidlertid senke terskelen for antall forslagsstillere fra 100 til 50. Dette på bakgrunn av økningen av kravet til forslagsstillere sannsynligvis har bidratt til et lavere antall kandidater. Evalueringen av demokratireformen viste også at det er vanskelig å rekruttere til menighetsrådene.» (*Nord-Hålogaland*)

«I tillegg kommer gode nominasjonsrutiner, der både hensyn til helheten i valgdistriktet ivaretas, sammen med hensyn til at enkelte grupper kan i bestemte situasjoner trenge en sikkerhetsventil som alternativ nominasjon. Evalueringen av kirkevalgene pekte på at denne mulighet ble brukt både i 2009 og 2011, men i mindre utstrekning i 2011, trolig fordi kravet til forslagsstillere økte fra 50 til 100. Fakultetet mener at alternativ nominasjon bør videreføres, og det med 50 forslagsstillere.» (*Teologisk fakultet, Universitetet i Oslo*)

Kirkerådets vurdering

Samtlige høringsinstanser slutter seg til forslaget om å videreføre ordningen med supplerende nominasjon. Flere av høringsinstansene har synspunkter på kravet til antall forslagsstillere. *Nord-Hålogaland* bispedømmeråd og *Teologisk fakultet* ved Universitetet i Oslo foreslår å senke kravet til antall forslagsstillere til 50. *Bjørgvin* bispedømmeråd foreslår å senke kravet til antall forslagsstillere noe, men ikke fullt så mye. *Oslo* bispedømmeråd mener antallet forslagsstillere bør utredes, mens *Hamar* bispedømmeråd mener at terskelen i alle fall ikke bør økes.

Kirkerådet har også merket seg nedgangen i antall kandidater som ble fremmet ved supplerende nominasjon fra 2009 til 2011. Nedgangen kan skyldes at terskelen for å fremme forslag ble hevet. Dette skjedde på tre måter: Kravet til antall forslagsstillere ble økt fra 50 til 100. Den geografiske kretsen forslagsstillerne kunne komme fra ble innsnevret fra bispedømmet til prostiet. Det kom krav om at ikke mer enn 50 % av forslagsstillerne kunne komme fra ett og samme sokn. Kirkerådet mener at særlig økningen av minstekravet til antall forslagsstillere og innsnevringen av den geografiske kretsen forslagsstillerne måtte tilhøre har bidratt til å heve terskelen for å fremme forslag. Kirkerådet foreslår at det lempes på begge

disse kravene. Samtidig vil Kirkerådet understreke at nedgangen i antall kandidater ved supplerende nominasjon ikke uten videre kan tilskrives det at terskelen for nominasjon ble hevet. Nedgangen kan også skyldes at bispedømmenes nominasjonskomiteer sørget for god bredde og representativitet hos kandidatene, slik at det i mindre grad ble behov for å nominere alternative kandidater ved supplerende nominasjon.

Kirkerådet foreslår at ordningen med supplerende nominasjon videreføres. Antall forslagsstillere foreslås satt til minimum 75 (i 2011: 100) stemmeberettigede medlemmer fra minst tre ulike sokn innenfor bispedømmet (i 2011: fra ett prosti). Maksimum 50 % av forslagsstillerne kan komme fra ett og samme sokn.

B2 Spørsmål vedrørende forslag til valgordning ved valg til bispedømmeråd og Kirkemøtet

B2 a) Kan høringsinstansen slutte seg til forslaget om at valg til bispedømmeråd og Kirkemøtet gjennomføres som flertallsvalg med prioritert kandidatliste?

7 bispedømmeråd, *Hamar, Tunsberg, Agder og Telemark* (med reservasjoner), *Møre, Nidaros, Sør-Hålogaland* og *Nord-Hålogaland* slutter seg til forslaget.

3 bispedømmeråd, *Oslo, Stavanger* og *Bjergvin* har svart *nei* på spørsmålet.

1 bispedømmeråd, *Borg*, har ikke besvart spørsmålet, se generell merknad.

I tillegg har 7 fellestråd og 1 menighetsråd besvart spørsmålet. Alle har sluttet seg til forslaget.

Kommentarer fra bispedømmeråd som slutter seg til forslaget:

«Høringsdokumentets forslag gjør det enklere for velgerne å forstå stemmeseddelen siden dette er en valgordning som ligner den ved menighetsrådsvalg og ved de politiske valg. Men det vil fortsatt være krevende for velgerne å orientere seg om hvordan 20 kandidater representerer deres interesser.» (*Hamar*)

«Det er med dagens ordninger en krevende øvelse å være velger ved kirkevalg i Den norske kirke. Bispedømmerådet ønsker en valgordning med stemmesedler som håndteres på samme måte ved alle kirkelige valg. Selv om preferansevalg i teorien synes å gi velgeren reelle valgmuligheter, er den som ordning ukjent og komplisert og skaper et veiledningsbehov som nasjonale, regionale og lokale kirkelige aktører ikke har greid å dekke. For mange stemmesedler måtte forkastes og ordningen ga ikke velgeren den tilsktede innflytelse.» (*Tunsberg*)

«*Agder og Telemark* gir sin tilslutning til prinsippet om at valget gjennomføres som flertallsvalg (...) men har premisser for vår tilslutning knyttet til måten dette blir gjort på. (...)

Agder og Telemark finner såpass store svakheter ved et flertallsvalg slik det er foreslått av Kirkerådet (alternativ 1) med opptellingsregler lik menighetsrådsvalget i 2011, at det tillater seg å fremme alternative valgordninger.»

- anbefaler en modell med «velgerrangering», bispedømmerådets alternativ 3.
(*Agder og Telemark*)

«Å gjennomføre valget som et flertallsvalg på bakgrunn av en prioritert liste er en forsvarlig valgordning, forutsatt at nominasjonsprosessen reformeres i tråd med forslagene under høringsspørsmål B1» (*Nidaros*)

Kommentarer fra bispedømmeråd som *ikke* har sluttet seg til forslaget:

«*Oslo* bispedømmeråd mener det er for tidlig å konkludere på valgordning, og at alle muligheter bør holdes åpne i denne fasen. Det vises til utdypende kommentar under punkt B2c. Se også vårt svar på spørsmål A3.» (*Oslo*)

Stavanger bispedømme går inn for prioritert kandidatliste, men ikke for flertallsvalg med opptellingsmåte som ved menighetsrådsvalget i 2011, se bispedømmets utdypende kommentarer til A3. *Stavanger* bispedømmeråd har også lagt ved en større saksutredning som inneholder ytterligere momenter og vurderinger, og bedt om videre utredning av valgordning. (*Stavanger*)

«Nei, dersom dette medfører at ein brukar same ordning som for soknerådsvalet. Ja, dersom ein brukar preferanseval.» (*Bjørgvin*)

Kirkerådets vurdering

Et flertall av bispedømmerådene (7) slutter seg til forslaget om at valg til bispedømmeråd og Kirkemøte gjennomføres som flertallsvalg med prioritert kandidatliste. Av disse har ett bispedømmeråd forbehold knyttet til opptellingsmåten, mens ett bispedømmeråd har forbehold knyttet til utformingen av nominasjonsprosessen. 3 bispedømmeråd går imot forslaget om at bispedømmerådsvalet gjennomføres som flertallsvalg med prioritert kandidatliste. Flere bispedømmeråd tar til orde for nærmere utredning av valgordning.

Kirkerådet ser at det er vanskelig å komme utenom at det utformes en ordning for flertallsvalg ved valg til bispedømmeråd og Kirkemøte. Det er påvist svakheter ved den ordningen som er foreslått, særlig knyttet til opptellingsmåten (se neste spørsmål). Noen bispedømmeråd har lansert mulige alternativer. I rammen av den foreslåtte konsultasjonen, ønsker Kirkerådet å arbeide videre med spørsmålet om utforming av en ordning for flertallsvalg, særlig knyttet til opptellingsmåte. Det er et mål at ordningene for menighetsrådsvalg og valg til bispedømmeråd og Kirkemøte gjøres så like som mulig for velgeren.

Kirkerådet foreslår at valg til bispedømmeråd og Kirkemøte kan gjennomføres som flertallsvalg med prioritert kandidatliste.

B2 b) Kan høringsinstansene slutte seg til forslaget om at valg til bispedømmeråd og Kirkemøtet gjennomføres med de samme opptellingsreglene som de som ble fulgt ved menighetsrådsvalget i 2011?

6 bispedømmeråd, *Hamar, Tunsberg, Møre, Nidaros, Sør-Hålogaland* (ønsker justerte opptellingsregler) og *Nord-Hålogaland* slutter seg til forslaget.

4 bispedømmeråd, *Oslo, Agder og Telemark, Stavanger og Bjørgvin* har svart *nei* på spørsmålet.

1 bispedømmeråd, *Borg*, har ikke besvart spørsmålet, se generell merknad.

I tillegg har 7 fellesråd og 1 menighetsråd besvart spørsmålet. Alle har sluttet seg til forslaget.

Kommentarer fra bispedømmeråd som slutter seg til forslaget:

«Ved å benytte samme opptellingsregler ved bispedømmerådsvalg som ved menighetsrådsvalget i 2011, gjør en valgordningen enklere for velgeren. Hensikten med endrede opptellingsregler ved menighetsrådsvalget var å sikre velgeren reell valgmulighet. Rekkefølgen/prioriteringen skulle fungere som en veiledning, og det var opp til velgeren om de ønsket å gi denne betydning. Valget ble derfor i større grad et resultat av velgerens enn av nominasjonskomiteens prioriteringer. Ved muligheten til å gi tilleggsstemmer gir en velgeren reell mulighet til å endre kandidatenes rekkefølge på lista. Det er selvsagt en risiko for at resultatet blir geografisk skjevt i forhold til velgermassen.»

- muligheten til å tilføye navn på lista kan ikke overføres til valg på bispedømmeråd
- mulig å levere urettet liste – vil få langt færre forkastede stemmer
- må arbeides med god informasjon om kandidatene. (*Tunsberg*)

«Kirkerådet peker på at flertallsvalg, med mulighet til å rette stemmeseddelen og opptellingsregler som ved menighetsrådsvalg, er mer sårbar for «kupp» fra organiserte velgergrupper enn ordningen med preferansevalg. Til gjengjeld er en slik ordning mye enklere for velgeren enn preferansevalg. Velgernes mulighet til å påvirke hvem av de nominerte som velges er ivaretatt ved den ordningen som er foreslått.

Velgernes påvirkningsmulighet er avgjørende og må sikres. Innenfor rammen av flertallsvalg med en prioritert liste, ser vi da ikke andre gode ordninger for retting og opptelling enn det som er foreslått. Bispedømmerådet slutter seg derfor til forslaget.» (*Nidaros*)

«*Sør-Hålogaland* ønsker ikke å binde seg til opptellingssystemet fra 2011. Det må justeres.» (*Sør-Hålogaland*)

Kommentarer fra bispedømmeråd som *ikke* har sluttet seg til forslaget:

«*Oslo* bispedømmeråd vil påpeke at opptellingsreglene ved menighetsrådsvalget i 2011 gav uforholdsmessig stor påvirkning til velgere som gjorde endringer på stemmeseddelen.» (*Oslo*)

«Dette kan gi uheldige konsekvenser i kombinasjon med tilleggsnominasjon og prioriterte lister.» (*Agder og Telemark*)

Om flertallsvalg med samme opptellingsmåte som ved menighetsrådsvalget i 2011 sier *Stavanger* bispedømmeråd:

«Bispedømmerådet ser at denne ordningen vil gi skjevheter i representasjon i forhold til velgergrunnlaget, diskriminere mindre velgergrupper og gi ulike typer aksjoner mulighet til uforholdsmessig stor kirkelig makt. Ordningen er derfor ikke nødvendigvis et trygt valg som valgordning og kan gi uoversiktlige negative konsekvenser for det kirkelige demokratiet og kirken som helhet.» (Utdypende kommentar til A3)

Stavanger bispedømmeråd har også lagt ved en større saksutredning som inneholder ytterligere momenter og vurderinger, og bedt om videre utredning av valgordning. (*Stavanger*)

«Kyrkjemøtet må få fullmakt til å velja konkret valordning med oppteljingsreglar. Ei ordning tilsvarande soknerådsvalet 2011 vil lett gje skeiv representasjon, diskriminera mindre veljargrupper og gje stor makt til eventuelle aksjonar.» (*Bjørgvin*)

Kirkerådets vurdering

6 bispedømmer slutter seg til forslaget om å bruke samme opptellingsregler som de som ble fulgt ved menighetsrådsvalget i 2011. Ett av disse bispedømmerådene ønsker justeringer i opptellingsreglene. 4 bispedømmer går imot forslaget. I og med at ett av bispedømmene som har sluttet seg til forslaget ønsker justeringer i opptellingsreglene er det i realiteten 5 bispedømmer som slutter seg til Kirkerådets forslag og 5 bispedømmeråd som ikke gjør det. De innvendingene som er reist mot å bruke samme opptellingsmåte som ved menighetsrådsvalget, tilsier at spørsmålet om opptellingsmåte bør vurderes på nytt.

Kirkerådet foreslår at spørsmålet vurderes på den foreslåtte konsultasjonen.

B2 c) Bør det i tillegg til a. være anledning til valg med alternative lister og forholdstallsvalg?

7 bispedømmeråd, *Oslo, Hamar, Tunsberg, Agder og Telemark, Bjørgvin, Nidaros og Sør-Hålogaland* slutter seg til forslaget.

3 bispedømmeråd, *Stavanger, Møre* (knapt flertall) og *Nord-Hålogaland* har svart *nei* på spørsmålet.

1 bispedømmeråd, *Borg*, har ikke besvart spørsmålet, se generell merknad.

I tillegg har 7 fellesråd og 1 menighetsråd besvart spørsmålet. 6 fellesråd og 1 menighetsråd har sluttet seg til forslaget. 1 fellesråd (*Kinn*) har svar *nei* på spørsmålet.

Kommentarer fra bispedømmeråd som slutter seg til forslaget:

«Kirkemøtet må da allerede i 2013 gi prinsipiell åpning for forholdstallsvalg til valg av bispedømmeråd og kirkemøte i 2015, i de bispedømmer der bispedømmerådet ønsker

en slik ordning. Forholdstallsvalg [skal antakelig stå «Flertallsvalg», KR anmerkn.] med nominasjon gjennomføres da kun dersom det ikke meldes lister innen angitt frist.»

Argumenter:

- forholdstallsvalg med lister fra kirkepolitiske grupperinger med bredt program gjør det enklere for velgerne å ta stilling. Kirkelige – ikke partipolitiske grupperinger.

- Større ansvar – viktigere med representasjon av de ulike syn i kirken.

Forholdstallsvalg og fungerende preferansevalg vil ivareta dette.

- Neppe bredt ønske om forholdstallsvalg i dag, men må holdes fram som reelt alternativ når lovrammene gis og ny valgordning utformes. (*Oslo*)

«Velgerne bør få større innflytelse ved valg av bispedømmeråd/Kirkemøte. Muligheten til å stille egne lister i tillegg til nominasjonskomiteens prioriterte liste bør derfor lovfestes. Terskel for å få opprettet egne lister bør settes til 200 underskrifter.

Forholdstallsvalg med flere lister vil skape tydeligere valgalternativ og gjøre det enklere for velgerne å stemme på kandidater som står for deres interesser.(...) Ordningen med forholdstallsvalg bør kunne kombineres med Kirkerådets forslag om å ha en nominasjonsliste med en prioritert liste.»

- I tillegg utdypende kommentarer hvor det diskuteres og tas kritisk stilling til høringsdokumentets drøfting om forholdstallsvalg.

- Fokus også på forskjellen i valgdeltakelse mellom store og små sokn. Tro på at alternative lister og forholdstallsvalg vil kunne løfte valgdeltakelsen betydelig. (*Hamar*)

«Forholdstallsvalg med flere lister gir valget preg av et partivalg. Bispedømmerådet foreslår likevel at det åpnes for muligheten for forholdstallsvalg. Det skaper noen utfordringer med hensyn til nominasjonsprosessen og har vært lite benyttet ved menighetsrådsvalg. Muligheten vil representere en ventil som det bør åpnes for.» (*Tunsberg*)

«Bispedømmerådet gir sin tilslutning til prinsippet om at det kan gis anledning til å stille flere lister og dermed arrangeres forholdstallsvalg (...), men det er avhengig av at det praktisk lar seg løse på en måte som ikke gir valget en usikkerhet i forhold til bredde og kvalitet i nominasjonsprosessen.» (*Agder og Telemark*)

«Forholdstallsvalg er nokså rettferdig, men det er krevjande å setja opp fleire lister. Vi vil ikkje oppmuntra til ei kyrkje med ulike «parti», men kan samstundes leggja til rette for at det er rom for fleire lister, dersom det ikkje blir preferansevalg.» (*Bjørgvin*)

«Foran har vi gitt uttrykk for at en valgordning som nevnt må kunne vurderes som en forsvarlig valgordning, men likevel er det slik at alternative lister ytterligere vil styrke det demokratiske preg ved de kirkelige valg. I alle fall bør en ikke avskjære muligheten for alternative lister.»

Det er (...) «all grunn til å arbeide grundigere med saken. Både de prinsipielle sidene, hvilke krav som skal stilles for alternative lister, praktiske konsekvenser, tidsperspektiv og tilrettelegging ellers bør gjennomgås ytterligere og tydeliggjøres før saken kommer til Kirkemøtet.» (*Nidaros*)

Kommentarer fra bispedømmeråd som *ikke* slutter seg til forslaget:

«At bispedømmerådet stiller seg kritisk til flertallsvalg som hovedordning, får konsekvenser for dette spørsmålet. Det finnes også betenkeligheter med valg med flere lister, men gitt en ordning for flertallsvalg som hovedordning, bør terskelen for å kreve forholdstallsvalg være lav nok til at dette blir et mulig og realistisk alternativ, og da vil et krav i kirkelig sammenheng som er på nivå med fylkestingsvalget bli for høyt.» (Stavanger)

«Nord-Hålogaland bispedømmeråd vil ikke gå inn for at det skal være anledning til valg med alternative lister og forholdstallsvalg ved valg til Bispedømmeråd og Kirkemøte. I Sverige er det hevdet at man har gode erfaringer med lister basert på politisk partitilhørighet. De politisk valgte representantene har erfaringsmessig vist stor lojalitet til den svenske kirken når de deltar i Kirkemøtet. Ettersom vi ikke har denne innarbeidede tradisjonen med politiske lister kan egne lister hos oss få en mer uforutsigbar og populistiske forankringer til saker som medieres i det offentlige rom. Inntil nå stiller våre kandidater på individuell basis med utgangspunkt i sitt kirkemedlemskap og forutsettes å ha lojalitet til kirken og kirkens bekjennelse. Nord-Hålogaland bispedømmeråd anser det i denne omgang som tilstrekkelig å videreføre ordningen med supplerende nominasjon.» (Nord-Hålogaland)

Kirkerådets vurdering

7 bispedømmer slutter seg til forslaget om at det skal være anledning til valg med alternative lister og forholdstallsvalg.

Enkelte bispedømmer ønsker primært fortsatt preferansevalg eller ønsker at preferansevalg fortsatt skal kunne vurderes som en mulighet, mens to bispedømmeråd framhever svakhetene ved preferansevalg slik det ble gjennomført under demokratireformen.

3 bispedømmer går imot at det skal være anledning til valg med alternative lister og forholdstallsvalg.

To bispedømmeråd er opptatt av at terskelen for å kunne fremme listeforslag ikke må være for høy. Det ene av disse tallfester sitt forslag.

På bakgrunn av dette foreslår Kirkerådet at det som alternativ til flertallsvalg med prioritert liste, blir utformet en ordning med forholdstallsvalg.

Det vil være en del problemstillinger knyttet til utformingen av en ordning for forholdstallsvalg i forhold til en ordning for flertallsvalg, særlig knyttet til prosedyrer omkring nominasjon, om terskelen for å fremme listeforslag m.m. Det foreslås at den foreslåtte konsultasjonen drøfter også slike problemstillinger.